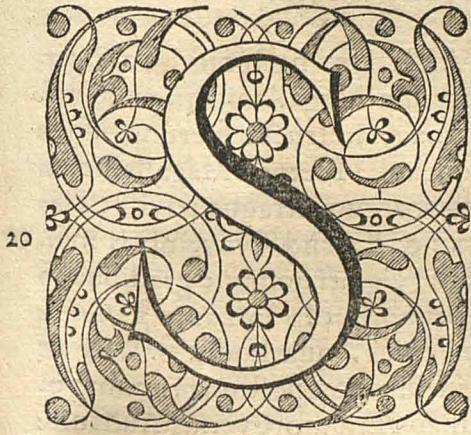

DESCRIPTIONIS
 INDIAE OCCIDENTALIS,
 LIBER DECIMUS TERTIUS.
 MAGALLANICA.

C A P. I.

Magallanicæ Provinciæ limites & generalis descriptio.

UPERIORI libro Chilensem Præfecturam absolvimus, sequitur nunc *Magallanica*: hujus autem nomine vulgo cęsentur provinciæ illæ & Regiones, quæ ad Mare quidem Australe, à Præfectura Chilensi, sive quadragesimo tertio aut quarto gradu ab Æquatore versus Austrum, ad Fretum Magallanicum sive ad quinquagesimum tertium ejusdem latitudinis gradum aut etiam ultra excurrunt: ad Mare vero Septentrionale sive Atlanticum quæ ab ingenti Fluminis *de la Plata* æstuario, ad idem Fretum pertinent. Vastæ quidem & amplissimæ regiones, sed parum vel secundum oram utriusque

maris cognitæ, nullatenus autem hactenus in mediterraneis vel lustratæ: Conditionis vero variæ, sive cœli sive soli qualitates spectes; nam quo magis ab Æquatore versus Polum Antarcticum divergunt, horridæ asperæque sunt & incultæ, & acerrimo frigori obnoxia, præsertim qua Fretum Magallanicum attingunt, ubi plerisque 30 anni mensibus videre est juga montium alta & perenni nive contacta; cætera suis locis commodius persequemur.

Porro in hac parte Americæ Australis describenda tria à nobis præstabuntur, nam primo describemus illam partem, quæ Oceanum Meridionalem sive Pacificum attingit, ab extremis Præfecturæ Chilensis finibus ad Fretum usque Magallanicum; deinde ipsum Fretum Magallanicum, & alterum illud quod superioribus annis à Belgis nostris inventum & perlustratum est, quod vulgo *Lemarium* appellamus: tertio denique illam partem quæ à Fretto Magallanico, ad magnum æstuarium Fluminis *de la Plata* pertingit.

Priorem partem à solis Hispanis hactenus lustratam & obiter delineatam invenio: nam Angli & Belgæ nostri qui per Fretum Magallanicum in Oceanum Australem penetrarunt, aut ab ora hac penitus abstinerunt, aut tantum obiter sunt prætervecti. Primus autem Hispanorum, qui è Mari Australi per Fretum Magallanicum in Mare Atlanticum regredi est conatus, fuit Tribunus militum *Ladrillerus*, qui *Garfia de Mendoza*, Chilensis provinciæ Præfecti jussu, ex Chilensi provincia profectus, Fretum quidem Magallanicum est ingressus, illudque ad Septentrionalem usque Oceanum penetravit, sed Fretum egredi nequaquam ausus ob ingruentem in illis partibus hyemem & sævas tempestates, eadem pene via, qua venerat, ad Chilensem præfecturam est reversus.

Hunc sequutus est *Petrus Sarmientus*, à *Francisco Toletano* Peruvix Pro-Rege 50 missus, postquam fortissimus Eques *Franciscus Dracus* per Fretum Magallanicum in Oceanum Meridionalem penetrasset & opulenta spolia pluribus navibus interceptis & direptis ex illo mari abduxisset. Qui Sarmientus quum duabus cum navibus è Peruvia esset profectus, cum una quidem nave per Fretum Magallanicum in Hispaniam pervenit; altera autem illius navis, antequam Fretum ingredi posset, à tempestatibus & æstuoso mari versus Polum Antarcticum abrepta, ad quinquagesimum & sextum Australis latitudinis gradum pervasit, neque tamen ulla terras, ut

scribunt obvias habuit: tempestate vero remittente vela versus Arctum convertit, & licet alveum patentem inveniret, qui haud dubio in Fretum Magallanicum definebat, tamen navalibus sociis refragantibus, eundem ingredi prætermisit, sed voti irritus ad Chilensem Præfecturam rediit. Quia autem hæc *Petri Sarmienti* navigatio primum lucem aliquam huic Magallanicæ parti attulit, illam hic compendio inferemus, quemadmodum à *Leonardo ab Argensola* descriptam invenimus libro tertio cap. XI. operis sui, quod inscribitur, *Conquista de las Islas Malucas*, & impressum fuit Hispanico idiomate. Madridi anno Domini 1610 cix.

C A P. II.

10

Petri Sarmienti navigatio secundum oram Magallanicæ ad mare Australe sita, è commentariis Leonardi de Argensola.

POST QUAM *Franciscus Dracus* in Oceanum Australem hætenus ab aliis nationibus, præter Hispanos, intentatum, per Fretum Magallanicum penetrasset; à *Francisco Toletano* Peruvix Pro-Rege duæ naves instructæ fuerunt, iisque *Petrus Sarmientus* præpositus, ut *Dracum* cum suis, quem ad Fretum Magallanicum reverti communis opinio erat, persequeretur. *Sarmientus* cum utraque navi è *Callao* Limæ portu solvit mense Octobri anni 1610 LXXIX: & Kalend. Novembris insu-²⁰ las conspexit quas Hispani vulgo *Desuenturadas* vocant, viginti quinque gradibus ab Æquatore versus Austrum, ut ille observat, anno primum 1610 LXXIV à *Ioanne Fernandez* dum Chilen è Peruvia peteret, casu inventas, quæ hodie *S. Felix* & *S. Ambor* dicuntur. Hinc ad Continentem divergens, in illius conspectum primum venit novem & quadraginta gradibus & triginta scrupul. ab Æquatore versus Austrum: hic appellens & difficulter admodum in littus egressus, vestigia quidem hominum, sagittas, remos & retia offendit, cæterum ipsos barbaros nusquam conspexit: dein magno labore ad summa montium juga enixus, oras omnes variis alveis & sinibus lancinatas, & plurimas insulas continenti objectas, despexit, ita ut non dubitaret hic Archipelagum insularum esse (quarum supra octuaginta ab illo fastigio dinumerare³⁰ poterat) & hac transitum quoque patere ad Fretum Magallanicum fuit opinatus. Portui nomen *Nuestra Señora del Rosario*, viciinæ insulæ *S. Trinitatis* nomen inditum & consuetis ceremoniis possessio harum terrarum Regi Hispaniarum vindicata: Dehinc cymba canalem qui insulas inter & continentem labitur ingressus, portus omnes, stationesque lustravit & variis locis nomina imposuit, præsertim uni cui à vicini amnis arenis, portus *Bermejo*, id est, rubri nomen indidit: hic quoque hominum vestigia reperta fuerunt: alvei autem omnes qui insulas interluunt piscosi sunt, & præsertim grandibus ostreis fœti, in quibus & uniones repertæ, sed maximam partem subfusæ.

A portu *Bermejo* provecti sinum quendam intrarunt, cui *S. Francisci* nomen im-⁴⁰ posuerunt; quem mons satis editus ad Austrum claudebat, quem *Punta de la Gente* dixerunt, quia hic primum barbaros aliquot viderant, totum corpus rubricâ quadam tinctos, quorum unus quem invitum in cymbam pertraxerant, paulo post natando evasit: Dein rursus innumeras pene insulas adierunt, omnes autem incultas; tandem quum ad sinum *Nostra Señora de Guadalupe*, uti vocant & promontorium quod illum sinum claudit pervenissent, ibidemque tantum unum humile tuguriolum deprehendissent, stipitibus undique septum & corticibus arborum atque luporum marinorum coriis desuper tectum, nullis præterea barbaris conspectis, ad navem suam remearunt.

Deinceps cum navi tantum sua profectus (nam altera jam ab ipso aberraverat)⁵⁰ portum *Misericordie* & tribus ab hoc leucis portum *Nostra Señora de Candelaria* tenuit & tandem Insulam *S. Ynes*: (hæc nomina tunc locis illis indita) ubi quinque barbaros invenit, qui signis quibusdam ipsi significarunt, haud procul inde in anchoris constitisse duas naves, quibus homines barbati vehebantur, qui vestiti erant ad Hispanorum modum: De Anglis quos quærebant loqui ipsis visi fuerunt.

Hinc ad Eurum conversus insulam adiit quam barbari *Puchachailgua*, itemque alteram

alteram quam *Cayrayxa xylgua* nominabant & tandem alveum ingressus, cujus æstuarium *Xaultequa* appellabant, rursus in innumeras insulas incidit, quarum unam barbari *Tinguichisgua* dicebant, *Sarmientus* verò Insulam *S. Crucis* appellavit; atque ita unam atque alteram insulam prætervectus, insignem portum subiit, & è vertice montis perpulchram urbem despiciere sibi visus fuit ad Europæum modum ædificatam, & in ea plurimum virorum in artibus.

Hinc iter suum profecutus est ad cornu quoddam quatuor & quinquaginta gradibus ab Æquatore versus Austrum, quod *S. Isidoro* appellavit: hinc conspiciere erat flammivomum quendam montem, perenni nive desuper tectum; dein canalem enavigans pervenit ad *S. Anna* cornu, tribus & quinquaginta gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore versus Austrum, ubi crucem erexit & literas ad pedem illius deposuit, quibus cæteris omnibus nationibus denuntiabat, has regiones Hispaniarum Regis proprias esse & consuetis ceremoniis possessionem illarum à se vindicantem, secundum bullam donationis Alexandri VI Pontificis Romani.

Flumini quod pone dictum cornu in Fretum Magallanicum descendit, nomen *S. Ioannis* imposuit & Fretum Magallanico quod insulas interluit *Madre de Dios*. Augustiis autem Freti ad altitudinem trium & quinquaginta graduum & triginta scrupulorum ab Æquatore versus Austrum *Nuestra Señora del Valle* nomen indidit. Hic cum indigenis cruentum certamen aggressus, non ignobilem victoriam reportavit. Et in Continentem descendens, regionem hanc *Nuestram Sennoram del Valle* itidem appellavit & quum in summum montem ascendisset, amoenissimam planiciem sibi despiciere visus fuit & quamplurimos pagos, ædificia magnifica & altas turres, denique splendida templa, ita ut oculis suis vix crederet, & magis urbem quandam in aëre quam in terris sibi conspiciere videretur.

Nullus dubito quin qui hæc lecturi sunt, & cum iis quæ secundum rei veritatem ab aliis referuntur comparabunt, iudicaturi sint *Sarmientum* hunc vanissimum hominem fuisse & de aliorum credulitate nimis securum.

Denique Fretum Magallanico enavigato, Brasiliam petiit & tandem in Hispaniam pervenit, quæ autem ibi Regi suo persuaserit & quæ inde sequuta fuerint, paulo post dicturi sumus.

C A P. III.

*Ore hujus omnis à Chilenis præfecturæ finibus ad Fretum
Magallanicum descriptio ex Herrera.*

SUPERIORI libro oram hujus Continentis ad Mare Australe sitam perduximus ad Promontorium *S. Felicis*, à quo porro secundum *Herreram* in hunc modum jacet: à dicto Promontorio ad cornu *S. Cypriani*, leucæ numerantur quatuordecim inter Arctum atque Austrum.

Ab hoc cornu ad cornu *S. Clara* quatuor leucæ.

Inde ad Promontorium insularum vulgo *Cabo de las Islas* decem leucæ.

A quo ad Insulam *Nuestra Señora del Socorro* sunt octodecim leucæ: hæc insula exiguo intervallo à continente disjungitur: ab illa paululum versus ortum declinando ad portum *S. Dominici*, statuuntur sex leucæ; à quo ad promontorium *Didaci Gallæci* novemdecim leucæ, quod sex & quadraginta gradibus dicitur abesse ab Æquatore versus Austrum.

Ab hoc Promontorio ad portum *S. Stephani* duodecim sunt leucæ & à portu hoc ad promontorium *S. Andrea* sex leucæ: septem & quadraginta grad. ab Æquatore. Hinc ad Promontorium *Ochivary* octo numerantur leucæ, & ab hoc ad vallem nostræ *Sennoræ* decem leuc. ita vocant sinum inter duos colles conclusum, octo & quadraginta pene gradibus ab Æquatore versus Austrum.

Ab eo sinu ad portum *Ferdinandi Gallæci* octodecim statuuntur leucæ, novem & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Austrum: à portu isto ad *Abra S. Guillen*, (ut vocant) quindecim leucæ, quadraginta novem gradibus & quadraginta scrupulis ab Æquatore.

Ab *Abra S. Guillen* ad terræ cornu quod vocant *Punta Delgada* sex sunt leucæ, quinquaginta gradibus ab Æquatore.

Sequitur deinceps *Porto de los Reyes* quinquaginta gradibus & viginti scrupulis ab Æquat. & sex ab hoc leuc. *Portus Innocentum*; & mox cornu *S. Augustini*; promontorium *de la Roia* & *S. Catalina*; uno & quinquaginta gradibus & quadraginta scrupulis ab Æquatore: & statim portus *S. Amari* & *Abra S. Victoriani*, duobus & quinquaginta gradibus & viginti quinque scrupulis ab Æquatore, qui canalis inter editas insulas & jure nive tectas se insinuat. Australi autem illius promontorio tres exiguæ insulæ adjacent, in triangulum projectæ, indubitatæ indices ostii Freti Magallanici quod in Mare Australe exit: Hactenus ille decade VIII. lib. VII. cap. XI. 10

Idem paulo aliter hanc oram delineat in descriptione Indiarum: Ora (inquit) quæ à Chilensi præfectura ad Fretum Magallanicum usque pertinet & à *Valdivia* pene centum leucarum spatio ad zephyro-nothum (W. S. W. vulgo) vergit, habet primo Promontorium *S. Andrea* septem & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Austrum; à quo ora sese flectit ad Austrum & recta versus Fretum Magallanicum.

Secundo Promontorium *S. Romani* quadraginta octo gradibus ab Æquatore; & juxta illud Insulam *S. Catharina*, ad introitum magni sinus, quem vocant *Alcarchofadam*. In ipso dein sinu, recessum *Nostra Sennora* & Insulam *S. Barbara*; & paulo ultra Portum *Fernandi Gallæci* quadraginta octo gradibus & quadraginta scrupulis ab Æquatore; dein octodecim leucis à dicto portu *Sinum Regum* & *S. Ioannis* quinquaginta gradibus & viginti scrupulis ab Æquatore. Promontorium *S. Francisci* uno & quinquaginta gradibus ab Æquatore, pone quod aliquot canales sese intra continentem insinuant; & insulam *Campanam* undecim leuc. à Promontorio *S. Francisci* (quam *Acosta* ita à forma dictam, & introitum Freti Magallanici indicare scribit) sinumque *S. Lazari* duobus & quinquaginta gradibus ab Æquatore, in quem sex ad minimum alvei exeunt, nondum à quoquam lustrati, denique Archipelagus Insularum. Hæc *Herrera*. 20

lib. 3. c. II.

Alii adhuc alia nomina huic oræ imponunt, vidimus enim Tabulam Geographicam anno MDLXXIX in Hispania expressam & à Cosmographo Regio *Petro Texerra Ealbornas* post duarum navium è freto novo Lemario reditum delineatam; in qua hæc nomina apposita invenimus; ad gradum quintum & quadragesimum ab Æquatore versus Austrum, flumen *de los Barbudos*, id est barbatorum, quod in sinum *de los Coronados* se exonerat: ad altitudinem quadraginta sex graduum & triginta scrupulorum, *Rio sin fondo*: inter quadagesimum septimum & octavum gradus certos recessus sive sinus quibus ascriptum est *Aqui se perdio Diego Gallego*, hic periit *Didacus Gallegus*: ad quadagesimum nonum & triginta circiter scrupula Promontorium *Corca*; à quo terra longo intervallo pene ad ortum recedit & ingentem sinum aperit, qui semicirculari ambitu usque ad quinquagesimum secundum gradum circumducitur, & varios amnes in se videtur admittere, ad mare denique Australe quamplurimis insulis clauditur; nullum huic sinui nomen additum, sed in interiori illius gremio recessus est satis patens in ipso aditu, cui nomen additum *Ancon sin Salida*, quasi dicas recessum minime pervium. 40

In eadem tabula facies harum terrarum pingitur montosa fere & hac illac nemoribus vestita. Nunc porro de ipso Freto dicendum.

C A P. IV.

Ipsius Freti Magallanici descriptio secundum Hispanos qui primi illud penetrarunt.

IN descriptione ipsius Freti Magallanici, trium nationum observationibus utemur, quæ singulæ varia nomina eisdem sæpe locis indiderunt: nam licet à Belgis nostris demum accuratissime observatum & descriptum fuerit, tamen non inutile erit ea quoque cognoscere quæ inde à prima hujus Freti inventionem à singulis fuerunt prodita. 50

Ordinem autem ab Hispanis, quibus prima illius lustratio debetur: *Ferdinandus* namque *Magallanus*, Lusitanus Eques non ignobilis, illud primus anno MDLXXII auspiciis

auspiciis Regis Castellæ, detexit in hunc modum *Magallanus*, postquam in sinu & Her. d.2.
 portu *S. Iuliani* hybernasset (nam quæ ante illi acciderunt, hic prætereo) ex illo cum l.9. c.14.
 navibus suis solvit xxiv Augusti anni cIo Io xx ibidem relinquens *Ioannem de Car-*
tagena & Clericum quendam Gallum ob gravia delicta condemnatos: atque inde pe-
 tiit Flumen *S. Crucis*, ubi mensibus Septembri & Octobri substitit & magnam pi-
 scium copiam cepit.

Hinc sub finem Octobris profectus oram legit versus Austrum, cum multis dif-
 ficultatibus & sævis tempestatibus conflictatus, tandem pervenit ad Promontorium
Virginum, ita ab illo appellatum à *S. Vrsula*, cujus festo die illud detexerat: hic pri-
 mum magnus recessus maris visus in Continentem pervadere, itaque duæ naves di-
 missæ quæ illum perlustrarent; harum una nihil certi reportavit, altera magnam spem
 fecit, hoc fretum navibus majoribus esse pervium. Una circiter leucâ ab ore Freti
 in continentem exscensione facta, tuguriolum ibidem repperit & plurima sepulcra
 barbarorum; quippe indigenæ hujus regionis æstivis mensibus huc accedere solent
 & cadavera suorum contumulare, hybernis vero in mediterranea concedere: in-
 gentem itidem cetum in littus ejectum, & plurima ossa reppererunt, è quibus procli-
 ve erat judicare, hæc loca ingentibus tempestatibus obnoxia esse.

Sub finem Octobris Promontorium *S. Severini* (ut vocabant) superarunt, quin-
 quaginta duobus gradibus & quinquaginta quinque scrupulis ab Æquatore versus
 20 Austrum: & quia noctu plurimos ignes in continente videre erat, *Terra del Fuego*
 nomen Continenti illi, ut putabant, indiderunt. Atque per angustias Freti eluctati
 sub finem demum Novembris in Australem Oceanum penetrarunt. Periiit quidem
 postea ipse *Magallanus* in hac expeditione, sed non ipsius fama; meruit enim præclaro
 hoc facto, ut non modo Fretum hoc, sed & Australior hæc Americæ Meridionalis
 pars hodieque ab ipsius nomine appelleretur.

Post illum *Garsias de Loyasa* anno cIo Io xxv idem Fretum ingressus Her. d.3.
 mense Aprili, illud sub finem May satis feliciter enavigavit: hic cum accolis l.9. c.4.
 barbaros conspexisset statura proceriore, illis Gigantum atque *Patagonum* no-
 men indidit. Longitudo Freti & angustia illius, variique recessus, stationes & por-
 tus paulo accuratius tum fuerunt observati. Nam superatis secundis Freti angustis,
 30 invenit ibidem portum, cui imposuit nomen *S. Jorge*, ad quem observarunt arbores
 illas, de quibus postea dicitur, quarum corticibus usi sunt, & viridem canellam sunt
 suspicati. Atque item alterum portum cui nomen dedit, *Puerto Frio*, ob ingens frigus,
 quod ibidem perpetiebantur, ita ut non pauci illic deficerent.

Hunc jam tertius excepit *Simon de Alcazova*, qui anno cIo Io xxxiv sub ini-
 tium Octobris ex *Gomera* Insula solvens, recto cursu & nulla pene terra conspecta
 decimo septimo Januarii die anno cIo Io xxxv ad flumen *Gallacorum* pervenit
 viginti quinque à Freto leucis versus Arctum, & paulo post Fretum ingressus, à na-
 valibus sociis tumultuantibus ad portum *Leonum* reverti coactus fuit, ubi misere
 40 periit.

Anno denique cIo Io xxxix ab Episcopo Placentino tres naves missæ, quæ cum
 mense Augusto ex Hispania solvissent, vigesimo demum Januarii anni cIo Io xl
 fretum conspexerunt, ubi navis Ammiralia (ut vocant) misere fracta fuit, vecto-
 ribus maximam partem salvis: altera navis Freto feliciter enavigato *Arequipam* ap-
 pulit; tertia voti irrita in Hispaniam remeavit, postquam in ipso Freto hybernasset
 in portu *de las Zorras* (ut ipsi vocarunt à vulpecularum copia, quas ibidem conspexer-
 rant.) Atque hæc fere Hispanorum per hoc Fretum navigationes, antequam ab
 Anglis idem tentaretur: è quorum relatu *Acosta* Fretum in hunc modum describit
 libro III. cap. XIII.

50 Fretum Magallanicum (inquit) jacet quinquaginta & duobus non plenis gradi-
 bus ab Æquatore versus Austrum, patetque in longitudinem ab uno Oceano ad al-
 terum nonaginta, aut ad summum, centum leucas, in latitudinem vero ubi maxime
 angustatur tantum unam; atque hic Regi Hispaniarum persuasum fuerat, ut arcem
 conderet, ut hoc pacto aliis nationibus aditum in Mare Australe intercluderet; ma-
 re hic nonnullis locis ita est altum, ut bolide jacta vix fundum sit reperire, aliis vero
 tantum quindecim vel octodecim orgyas: leucarum autem illarum centum, quas in
 longi-

longitudinem patet, triginta quidem sibi vendicat Oceanus Meridionalis, septuaginta vero Eous sive Atlanticus; manifesto inter utriusque fluctus divortio, & æstuum quadam reciprocatione: porro triginta illarum leucarum spacio Fretum angustius est & altissimis montibus atque perenni nive tectis, utrimque ita conclusum, ut vertices montium, eminus, pene coïre videantur, & ostium ipsius Freti ab illis qui ab occidente adnavigant difficulter discerni possit; eodem spatio & altissimum est & oræ utrimque præruptæ, ita ut anchoræ difficulter hic figi possint: Septuaginta vero illarum leucarum spacio, paulo latius est Fretum & minus altum, & oræ utrimque leniter acclives. Varia tum nomina ab Hispanis, locis intra Fretum imposita, quorum pleraque jam obsoleverunt; præter Promontiorum ad utrumque Oceanum, quorum illud quidem quod ab Oceano Atlantico ingredientibus dextrum est, *Cabo de las Virgines*, id vero quod in Australem Oceanum prominet, *Cabo Deseado* hodieque dicitur.

C A P. V.

Anglorum navigationes per Fretum Magallanicum & quidem primum Francisci Draci.

AB anno c1o 1o xl ad annum c1o 1o lxxvii non inuenio memoriae proditum, Fretum hoc à quoquam Hispanorum, aut aliarum nationum, tentatum, controversia enim illa notissima de *Molucis* Insulis, inter Reges Castellæ & Portugalliæ sopitâ, exiguus esse illius videbatur usus & summa superandi difficultas & aliorum qui ante tentaverunt, discrimina meritò deterrebant, neque quisquam adhuc è mari Australi in Septentrionale regredi fuerat conatus. Anno demum c1o 1o lxxvii fortissimus Eques & maritimarum rerum peritissimus *Franciscus Dracus* Anglus, heroico plane ausu, cum paucis navibus, neque ita magnis, expeditionem in Oceanum Australem per hoc Fretum suscepit. Hic medio Decembri ex Anglia solvens, sub initium Aprilis anni c1o 1o lxxviii Brasiliam adiit, triginta tribus gradibus ab Æquatore versus Austrum: & sub finem pene Junii Portum *S. Iuliani* est ingressus; è quo decimo septimo mensis Augusti profectus, vigesimo ejusdem mensis die, Fretum Magallanicum attingit; illud autem ingressus, tres insulas offendit, quarum uni *Elisabethæ*, alteri *S. Bartholomæi*, tertiæ *S. Georgii* nomen imposuit, atque in illis quidem brevi tempore tria millia avium, quas *Penguins* vocant, mactavit.

Sub initium Septembris Fretum satis feliciter enavigavit, & sub insula quadam quæ ostium Freti ad Mare Australe veluti concludit, anchoras jecit, ut aditus in mare illud penitus lustraret: itaque cymba dimissa canalibus qui versus Arctum se aperit sedulo inspectus; hic barbarorum lintrem obvium habuerunt è corticibus arborum mira industria confectum, & cingulis quæ è phocarum tergoribus dissecta erant, ita confutum, ut nihil aut perparum undarum per rimulas admitteret; prora atque puppi semilunæ in modum recurvis.

Barbari hi statura erant mediocri, membris bene compactis, faciem rubrica quadam picti: in Insula autem tuguriolum illorum inventum fuit, è stipitibus compositum & animalium tergoribus tectum; in quo præter ignem & aquam, quam in corticibus ad eundem modum confutis asservabant, luporum marinorum carnes, muscoli & similis annona fuit reperta: Musculorum autem qui hic supra modum grandes sunt, testas ita lapillorum attritu acuunt, ut iisdem non modo durissima ligna, sed & ossa dividant.

Sexto demum Septembris Oceanum Australem sunt ingressi. Atque hic illos statim tempestas excepit, adeo horrida & pertinax, ut quinquaginta duobus diebus nihil pene remitteret; quare illos cum summo discrimine ita exagitavit, ut præter institutum ad altitudinem septem & quinquaginta graduum Australium abriperentur; ubi quum in portu quodam anchoras jecissent, à violentia ventorum & æstuoso mari rursus in altum se subducere fuerunt coacti, & una ipsorum navis, & mox altera, ab Ammiralia, qua ipse *Dracus* vehebatur, separata: quare huic stationi nomen

ab ipso inditum fuit, *The Baye of Sebering of Friends* / id est, amicorum divortium.

Ab hoc eadem tempestas illos rursus abripuit, egitque ad altitudinem quinquaginta quinque graduum ab Æquatore versus Austrum, inter plurimas insulas, juxta quas porro constiterunt donec tempestas desæviret; Insulas has *Elysbethides* dixerunt; Sunt autem eæ pars terræ Australis, quæ olim continens esse credebatur, tam latis & altis alveis divisæ, ut totidem freta videri possint: hic barbaros ultro citroque lintribus suis commeantes offenderunt, mares & fœminas quæ infantes suos pelibus tectos supra dorsum pendulos circumgestabant. Ab iisdem tum observatum, 10 extremas harum insularum quinquaginta & sex gradibus ab Æquatore abesse versus Austrum, pone quas vastum mare jacet, secus quam superiori seculo fuit creditum. Denique sub finem Octobris vento jam remittente, versus Arctum cursum instituerunt. Cætera hujus expeditionis, quia non faciunt ad hoc nostrum institutum, hic omittimus.

Sed nequaquam prætereunda sunt, quæ à *Ioanne Wintero* sunt observata, qui uni navium hujus classis præfuit; Nam cum *Draco* in Mare Australe ingressus iter profectus est versus Corum, ad septuaginta, ut ipsis videbatur leucas; ubi decimo & quinto die Septembris, hora sexta matutina Ecclipsin observarunt, quæ in Anglia visa fuit, ante horam primam post mediam noctem. Ingruit eo die sævissima tempe- 20 stas, ita ut velis uti non possent, quæ duravit octodecim diebus, eosque impulit versus Austrum usque ad altitudinem septem & quinquaginta graduum; hic vento nonnihil remittente rursus vela explicarunt, & cursum instituerunt versus ortum; Septimo Octobris denuo conspexerunt terram, subjeruntq; sinum multis scopulis contaminatum, è quo se non sine discrimine absolverunt, & in Fretum Magallanicum sunt regressi, & ommissa ulteriori navigatione, domum.

C A P. VI.

Thomæ Candishii *navigatio per Fretum Magallanicum,*
itemque Richardi Hawkini Equitis.

30 **F**ranciscum *Dracum* secutus est in eodem conatu *Thomas Candishius*, qui anno cIo Io LXXXVI cum tribus navibus ex Anglia solvens mense Julio, & circa exitum Decembris ad continentem Americæ delatus, octo & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Austrum, Portum subiit quem ob opportunitatem *Port Desire* appellavit; à quo rursus solvens sexto Januarii ann. cIo Io LXXXVII Fretum Magallanicum est invecus, & cum aliquantulum processisset Hispanum quendam cepit, qui cum viginti tribus aliis superabat è quadringentis, quos Rex Hispaniarum eo miserat, ut oppida aliquot conderent, de quibus postea dicemus: & postero die primas angustias superavit, quæ secundum illius computationem absunt ab 40 ostio Freti milliaria Anglica quatuordecim, ab his ad insulas *Penguinum* milliaria decem provectus, flexit versus Africum & Philippopoleos (vulgo *Cuidad del Rey Philippe*) desertæ mœnia lustravit & tormenta aliquot à colonis defossa eruit: & quia maxima pars Hispanorum hic variis incommodis & maxime inedia interierat, loco *Port Famine* nomen imposuit: situm autem erat oppidum tribus & quinquaginta gradibus ab Æquatore versus Austrum.

Itinerarium nauticum Hispanorum collocat Promontorium, ipsis *Punta de Santa Ana*, ad altitudinem trium & quinquaginta graduum & triginta scrupulorum; notatque oppidum Philippi, eo superato jacuisse versus corum ad angulum quendam terræ.

50 Movit ab hoc loco decimo quarto Januarii & Promontorium maxime Australe (quod *Cape Fraumard* nominavit) prætervectus, quatuor & quinquaginta gradibus ab Æquatore, XXI ejusdem mensis in arenoso sinu ad dextrum Freti latus anchoras fixit, sinui *Elizabetha* nomen inditum, ab hoc duorum milliaram spatio abest fluvius, qui è continenti descendit, quem cymba subeuntes ad milliaria tria, pulcherrimam planiciem & campestem vernantemque regionem ad utramque illius ripam inveni-
nerunt; quod rarum in hisce regionibus, nam reliqua ferè regio asperis atque incultis
horret

horret montibus: hic plurimi barbari incolebant, humanis visceribus & aliis immundis cibis victitantes: quos & Hispanos aliquot trucidasse & comedisse verisimile erat, nam cultelli, aliarque plures Hispanorum exuvia in tuguriolis illorum fuerunt deprehensa. Hinc & canalem *S. Hieronymi* (ut Hispani vocaverunt) adierunt, qui duobus miliarib. à fluvio abest; & pene integrum mensem, ab adverso vento, in portu quodam subsistere coacti vigesimo quarto demum Februarii in oceanum Australem sunt egressi. Idem *Candishius* secundo per hoc Fretum in Oceanum Australem penetrare instituerat anno 1610: Sed voti irritus & variis calamitatibus miserè exagitatus, in illa expeditione periit.

Hunc sequutus est *Richardus Hawkins* Eques, qui anno 1610 mense 10 Aprilis ex Anglia profectus, postquam Brasiliae oras & Flumen *de la Plata* lustrasset, demum mense Februario anni 1611 ab adverso vento ad terram hactenus incognitam, & ut verisimile sit, Continentis Australis (si quæ ibi continens terra) partem fuit delatus, quinquaginta pene gradibus ab Æquatore versus Austrum; & oram illius legit versus aquilonem ad miliaria pene sexaginta: Testatur autem, Regionem hanc peramœnam sibi visam, & haud dubio habitatam ob crebros ignes quos passim noctu observaverat; præterea & aliquot amnes è continenti in mare exire, tanto impetu ut undarum color inter ipsos fluctus discernatur: Promontorium porro quod primum ex alto conspexerant *Point Tremontaine* appellarunt: à quo 11 aut 14 miliar. versus ortum insula continenti objacebat, quam ob vernantem & amœnum ad 20 spectum *Faire Iland*, id est, pulchram Insulam dixerunt; totam denique hanc terram *Hawkins Maiden Land*. Sed vento denuo reflante, ab hac discedens ad Fretum Magallanicum feliciter pervenit, illudque enavigavit, non sine discrimine, aliquoties ab ipso ore, quod in Oceanum Australem patet, repulsus. In ipso denique Mari Australi quum jam non modo Chilensem oram, sed & Peruvianam pene totam esset prætervectus, ab Hispanis post longum & acerrimum certamen fuit captus, & multa illos docuit de parte Australi ipsius Freti hactenus ipsis ignorata, nimirum quicquid terrarum Fretum Magallanicum ab Austro attingit, nihil nisi insulas esse, variis canalibus & æstuariis intersectas, quemadmodum quoque postea à Belgis nostris fuit observatum, & demum novo illo Freto à *Lemario* nostro invento, extra dubium fuit 30 situm, uti mox dicemus.

CAP. VII.

Belgarum navigationes per Fretum Magallanicum & quidem prima duce Simone de Cordes.

ANNO denique 1610 Belgæ nostri navigationem per Fretum Magallanicum auspiciunt, duabus Classibus à diversis mercatoribus instructis; quarum priori Ammiralii nomine præerat *Jacobus Mahuvius* & legati sive Vice-Ammiralii nomine *Simon de Cordes* Antwerpianus, qui *Mahuvio* in mari 40 Atlantico defuncto, in illius locum successit: Ea quinque navibus constabat: Solvit autem ex Hollandia mense Junio: & post varias difficultates superatas tandem mense Aprilis anni 1611 ad ipsum Fretum pervenit: Erat ea anni tempestas fatis incommoda, quippe hyeme tum in illis partibus acriter ingruente: hic primum *Pinguinum* insulas adierunt, & mox decimo tertio ejusdem mensis anchoras fixerunt in peramplo sinu, cui Angli jam ante nomen *Musculorum Sinus* imposuerant, viginti duobus miliaribus intra Fretum & ad latus ingredientibus dextrum; in hunc sinum fluvius egreditur, & ora omnis atque insula quæ sinui objacet, arboribus obsita est, ita ut hic summa sit aquandi & lignandi opportunitas, mare autem ingentium musculorum copiam subministrat.

Aura dein ab oriente flante, versus Africum & mox versus Corum cursum instituerunt, sed vento paulo post mutante, vela vortere coacti fuerunt & in sinu ad Septentrionale Freti latus anchoras jacere: Stationi huic *Viridis Sinus* nomen inditum, abest autem ab Æquatore quatuor & quinquaginta gradibus versus Austrum; tres parvæ insulæ in illo visuntur sparsæ; hic cum opus est, naves in siccum subduci possunt & refici: ora continentis & insulæ multis arboribus vestitæ sunt, de quibus

Sebaldus

Sebaldus de Weert, qui uni navium præfuit, & voti irritus post multos errores è Freto domum redire coactus fuit, ad Parentem meum retulit, in Clar. Vir. Car. Clusigratiam, qui illius epistolam Exoticis suis inseruit: è qua hæc observanda: Arbor hæc nullam similitudinem habet cum Lauro, ut nonnulli perperam retulerunt, foliorum duntaxat odor laurinum foliorum odorem æmulatur, sed sunt latiora & magis viridia; *R. Hawkins* populi nigræ foliis comparat, sed magis dilute virere scribit: arbor autem perpetua coma viret (quemadmodum maxima pars aliarum arborum quæ ad oras illius Freti nascuntur) atque in altum assurgit, adeo interdum crassa, ut meminerim (inquit) afferes ex una sectos fuisse binos pedes cum semisse latos, valde autem fragile est lignum. Nullum fert fructum, quantum quidem observare potuimus, licet totis novem & amplius mensibus in Freto hæserimus, quo sane temporis spatio vel florem vel fructum sive immaturum sive maturum observare necesse fuisset. De ligni foliorumve aut corticis facultatibus & natura, nihil nobis constat, nisi quod corticem & folia adeo aromatica observantes, iis usi sumus in nostris eduliis, existimantes in tam frigida regione noxia esse non posse, præsertim cum pipere fere destitueremur, ad muscutorum quibus vesci cogebamur, aliorum alimentorum penuriâ, condimentum. Hæc ille. *Hawkins* vero, cujus jam aliquoties memini, huic arbori (nisi forte de alia loquatur) etiam fructus tribuit virides, & oxyacanthæ baccis forma non absimiles, qui nucleos aliquot minutos continent intus albos & acrimonia ipsi piperi præstantes. In eodem sinu & muscutorum copia reperta, magnitudine facile omnes qui usquam reperiuntur anteeuntes, nam conchæ illorum fere palmum majorem longe, sunt & muscoli exempti cocti, terni libram nostratè non raro æquant: plures præterea hic anseres & anates capiuntur. Hic ob adversam tempestatem ad exitum pene mensis Augusti substituerunt, quo tempore sævos ventorum turbines sunt perpeffi, qui illos non semel ab anchoris invito in gravissima discrimina abripuerunt: & supra centum illorum variis morbis interierunt. Dum autem hic hærent, cymbâ ad insulam ex adverso sitam profecti, vii lintres barbarorum obvios habuerunt, qui statim ad terram applicuerunt, & nostros ingentium saxorum grandine ita obruerunt, ut retrocedere cogentur, illi autem audaciores facti lintribus rursus conscensis, insequi cœperunt, donec sclopetis quinq; illorum occiderentur, tunc enim rursus exscensione facta, crassissimos arborum truncos, nullo pene negotio evulsos, in nostros jaculari conati sunt, qui mature se subdixerunt: Erant hi (ut referunt) statura plane gigantea, decem aut undecim pedes longi, colore rubicundo, prolixis comis, nudi omnes uno excepto, qui phocæ vellus pudendis præcinxerat: arma erant jacula è durissima materie quibus lignæ cuspides recurvæ, nervis animalium alligant, hæc ita intorquebant, ut corpora hominum penetrarent. Sinui nomen inditum *Cordes Baye*. Hinc XXI II Augusti solventes, postero die ob malaciam ad Australem Freti plagam anchoras jecerunt ad partem orientalem sinus cujusdam, quem *Ridders Baye*, id est, Equitum Sinum dixerunt, propter equestrem ordinem hic ab ipsis institutum, quem *Soluti Leonis* titulo, certis ceremoniis & fidei mutæ vinculis inter se celebrant. Aliquoties deinde profecti, totiesq; repulsi non sine ingentibus periculis, tandem III Sept. Freto enavigato in Australem Oceanum penetrarunt; ubi cum sæva ventorum tēpesta illos excepisset, navis qua *Sebaldus* vehebatur, ad Fretum repulsa fuit, & post maximas miseras, per plures menses, intra Fretum exantlatas, in patriam redire coacta fuit, cui accuratissimam Freti delineationem debemus, quæ in Tabula Geographica hujus libri expressa est.

C A P. VIII.

Sebaldi de Weert longi in Freto errores, Penguinum descriptio.

NON abs re me facturum existimo, si adamicissimi viri memoriam, longos illius in hoc Freto errores commemorem. Cum Classis, uti dixi, III Septemb. CIO IO XCIX in Oceanum Australem pervasisset, triduo pene ventis satis propitiis usa fuit; quarto demum die primum vehemens ventus, ingentes fluctus tollere cœpit, ita ut naves valide conqussarentur, & crassa nebula mutuam ad spectum adimeret, ita ut Ammiralii navis à cæteris aberraret: X autem Sept. horrida tēpesta ingruit,

M m

quæ

quæ cæteras quoque separavit, præter duas, quarum una *Sebaldus* hic noster vehabatur. Sed tempestate paulum remittente & aura nonnihil favente duæ hæ naves cursum tenuerunt usque ad decimum nonum ejusdem mensis, quo tam sæva ventorum rabies illas oppressit, ut in summo discrimine versarentur; ita xxiv diebus in Oceano Australi jactati, tandem intra Fretum repulsi sunt, & ibidem in sinu quodam anchoras jecerunt. Hic pene quotidie ventorū turbines illos ita exagitarunt, ut ab anchoris non semel abriperentur, & nonnullas amitterent. Hinc in alium sinum quem rutiorem esse rebantur proVecti, non minus discrimen adierunt, *Sebaldi* nave à subito turbine pene scopulis illisa, & fere miraculo servata: accessit & aliud incommodum à tumultuantibus nautis, qui domum redire cupiebant & ægre à duce persuasi compeſcebantur. 10 Interim musculorum in sinu hoc copia, quotidianum victum large suppeditabat.

Quum autem hîc usque ad secundum Decembris substitissent, nihil non miseriarum experti, ventus ab Aquilone flare cœpit, itaque velis expansis egredi tentarunt, & tandem post summum discrimen & naufragii metum egressi, paulo longius ab altera navi anchoras jecerunt, ita ut tandem penitus ab illa separarentur.

Dum hic hærent, cymbâ ad proximam terram versus occidentem delati, barbaros aliquot offenderunt, qui nostros conspiciati, summa pernitate in vicinos montes enitebantur, ut nullo pacto illos assequi possent, una tantum fœmina cum duobus liberis deprehensa fuit & ad navem ducta; Erat illa statura corporis modica, colore rubicundo, projecto ventre, uberibus pendulis, torvo admodum vultu, coma rafa 20 præterquam circa frontem & auriculas, prorsus nuda & tantum humeros & dorsum phocæ vellere tecta: non multum captivitate sua commoveri visa, ab omni cocto cibo penitus abhorrebat, sed avem quandam, leviter deplumatam, muscoli conchâ nonnihil incisam discerpsit & bona viscerum parte abjecta, jecur & ventriculum & mox reliquam carnem paululum ustulatam & semicrudam non modo ipsa sed & liberi illius avide dilaniarunt. Hanc biduo in navi retentam rursus in terram exposuerunt, filiola quatuor aut quinque annorum, ipsa non multum invita, retenta, quæ postea à *Sebaldo* liberaliter educari cœpta Amstelodami obiit.

Decimo quarto Decembris rursus sævissima tempeſtas ingruens eos funibus & anchoris amissis è sinu abripuit, ita ut inviti ad *Cordesii* sinum retro vehi cogerentur; 30 dum in eo sunt, nova illos calamitas oppressit, cymba illorum ab æstuoso Freto hausta: sed postero die cum jam in illo sinu in anchoris starent, insperatum ipsis auxilium affulsit ab *Oliverio à Noord* qui in eodem Freto jam anchoras fixerat: Huic *Sebaldus* se conjungens, omnem operam dedit, ut cum illo in Oceanum Australem penetraret, sed incassum, vento fere adversante atque illos rejiciente; itaque tandem illo deserto, ob annonæ defectum, versus *Penguinum* insulas iter flexit, & duodecimo Januarii anni 1610 c ad easdem pervenit: hic statim exscensione in minorem insulam facta, dum avibus mactandis dant operam, subita tempeſtas emicuit, quæ cymbam illorum, quam priore amissa compegerant, tam valide scopulis & littori illisit, ut fracta penitus judicaretur: nihil jam huic calamitati addi posse videbatur, 40 nam in navi tantum quinque socios reliquerant, maximam partem ægros & invalidos, ipsi vero omnium rerum indigi, quo se verterent ignorabant: sedula tamen nonnullorum industria tandem perfectum fuit, ut cymba aliquo modo reficeretur, & vigesimo quarto ad navem redirent.

In hac insula fœminam invenerunt quæ sese in caverna illarum avium absconderat: Ea picta erat facie, pallio è *Penguinum* & aliorum animalium pellibus eleganter confuto amicta ab humeris ad genua usque, pudenda insuper simili pelle velata; ita ut ex eo proclive sit judicare, barbaros qui continentem incolunt longe cultiores & minus barbaros esse, quam qui in insulis ex adverso degunt; ibidem & viri cadaver repertum, qui coma erat proluxa & corona è variis plumis conferta redimitus, à lum- 50 bis pæterea ad genua usque similibus plumis circumcinctus, quibus reticulum incumbebat variis lapillis & ossiculis distinctum: ccccl aves tum captæ: postero die majorem insulam adierunt innumeris pene avibus refertam, ita ut brevissimo tempore nongentas mactarent. Abrepti dein à ventis præter has insulas, rursusque ad easdem repulsi, non sine discrimine anchoram amiserunt, ita ut ipsis jam non nisi unica superesset, exiguum solamen in tam æstuoso & tempeſtuoso Freto: itaque jam domum

domum redire certi, vigesimo primo Februarii Fretum Magallanicum deseruerunt; & vigesimo quarto ejusdem jam pene sexaginta mill. à Continente proVecti tres insulas offenderunt, hætenus ignotas, quinquaginta gradibus & quadraginta scrupulis ab Æquatore versus Austrum, quas *Sebaldi* Insulas appellarunt; denique decimo tertio Julii in Hollandiam redierunt. Quia vero *Penguinum* jam sæpius mentionem fecimus, earum avium iconem & descriptionem è *Carolo Clusio* hic adjiciemus. Marina est hæc avis (inquit) & ex anserum genere, tamen rostro dissimilis, in mari vititans, valde pinguis, prægrandis anseris magnitudine; nam adultiores quasdam ex eo genere observarunt, tredecim, quatuordecim, etiam sedecim interdum libras pendentes: prona parte nigris pennis tectæ erant, supina & in ventre albis: collum quod crassum & breve, habebant nonnullæ albis pennis, tanquam torque cinctum: earum cutis crassa & densa instar suillæ: alarum erant expertes, sed earum loco binas parvas corjaceas pinnas habebant, in latera tanquam parva brachia propendentes, prona parte brevibus, angustis & rigidis pennulis confertim tectas, supina autem, minoribus adhuc & rigidioribus, iisque albis, quibus nonnullis locis intermixtæ nigræ, minime quidem aptas ad volandum, sed quarum adminiculo velociter narent; maxima enim ex parte in aqua versari intelligebam, & terram duntaxat petere fatigationis vel pullationis tempore & plerumque ternas aut quaternas in una scrobe latere: rostrum corvino majus habent, non adeo tamen elatum, & valde brevem caudam, pedes nigros, planos, anserinorum pedum formâ, non adeo tamen latos: erectæ, & sublimes capite incedunt, demissis in latera pinnis, tanquam brachiis, sic ut procul intuentibus homunculi aut pygmæi videantur. Piscibus duntaxat vesci referebant diaria; non ingrati tamen saporis esse illarum carnem nec piscem sapere: Scrobes porro valde profundas in littore fodere cuniculorum instar, totum solum adeo cavum interdum efficientes, ut per illud gradientes nautæ, sæpiuscule genu tenus in eas scrobes inciderent.

C A P. IX.

Secunda & tertia Belgarum navigatio per Fretum Magallanicum.

ALTERA nostratum Classis quatuor navibus constans sub Præfecto *Oliveria de Noord* soluit eodem superiori anno, medio pene Septembri & post varios casus & discrimina tandem sub finem Septembris anni 1610 portum subiit quem Angli *Desire* appellaverant, è quo solventes sub finem Octobris, quarto demum Novembris Fretum sunt ingressi, & aliquoties repulsi, vigesimo secundo ejusdem mensis primas angustias superarunt, & vigesimo quinto sub *Penguinum* insulis anchoras fixerunt; & post multa magnaue discrimina tandem pridie Kalend. Martias anni 1610 in Oceanum Australem penetrarunt.

Dum vero cum adversis ventis & aliis incommodis in Fretum hoc luctarentur, in barbaros aliquot inciderunt, à quibus se narrant hæcce accepisse. Continentem è regione minoris *Penguinum* insulæ versus arctum, appellari *Colli*, hic incolere gentem *Enoo*; insulam minorem à barbaris *Talke* appellari, majorem vero quæ illi adjacet *Caltamme*, in qua magna est *Penguinum* copia, è quarum pellibus pallia consuant barbari, quæ circa humeros gestant, cætera nudi. Hos barbaros per cognationes separatim degere, quarum plures nominatim recensebant: *Kemenetes* quidem, qui regionem *Karray* incolunt: *Kennekas* qui *Karamay*: *Karaikas* qui *Morinen* & ita porro. Atque hos universos corporis mole Europæos nequaquam superare, sed lato sunt pectore atque edito, alii frontem alii totam faciem coloribus quibusdam pingunt: Mares pudenda sua filo quodam circa præputium constringunt, fæminæ vero etiam Penguinis exuviis velant: eadem comam circa frontem præcidunt, mares contra promittunt. Penguinavis ipsis *Compogre*, velamen è pellibus illarum confutum *Oripoggre* dicitur; pelles autem istas tanta arte aptare & consuere norunt, quanta

nostri pelliones. In Mediterraneis porro referebant *Tiremenes* degere in Regione *Coin*, statura plane gigantea, qui reliquis nationibus infesti, ipsas armis non raro peterent & misere trucidarent: humanis carnibus vesci verisimile est, licet alioquin ferina & alio commeatu abundare videantur. Hæc se accepisse narrant à pueris quos secum duxerant & nostrum idioma ex parte docuerant.

Tertia & ultima navigatio per hoc Fretum suscepta fuit à *Georgio Spilbergio*, auspiciis Societatis Indicæ: qui ex Hollandia solvit anno 1619 mensè Augusto, & secundo demum Martii ann. 1620 plurimis periculis superatis ad Fretum Magallanicum pervenit, & sæpius ab adversis ventis & tempestatibus repulsus, tertio Aprilis primas angustias superavit & decimo sexto ejusdem Sinum *Cordes* subiit, ubi & aquavit & ligna cæcidit, aliaque necessaria in naves imposuit, & denique post multas difficultates in Oceanum Australem penetravit sexto May. Atque hic quidem omnium pene compendiosissimè & brevissime Fretum hoc enavigavit.

Existimo adhuc alios tam Anglos quam Belgas hanc navigationem tentasse, quosdam etiam perfecisse, sed quia ipsorum diaria videre minime contigit, illorum mentionem hic facere non potuimus.

C A P. X.

*Expeditio Didaci Flores de Valdes, & duæ Coloniae ab Hispaniis
in Fretum Magallanico collocatæ.*

cap. II.

P*etrus Sarmientus*, (cujus navigationem è Mari Australi per Fretum Magallanicum in Hispaniam supra retuli) Philippum II Hispaniarum Regem, catum alioquin Principem, speciosis quibusdam argumentis permovit, ut Freti Magallanici angustias, (Duce Albano, ut scribit *Herrera*, multum adversante,) communiendas & aliquot coloniis deductis firmandas decerneret, quo deinceps aliæ omnes nationes aditu Maris Australis per hoc Fretum, arcerentur. Missus ad hæc perficienda *Didacus Flores de Valdes*, cum navibus onerariis viginti tribus, hominibus ter mille quingentis, præter quingentos milites veteranos qui è Belgio acciti, novum Præfectum Chilensem ad suam provinciam comitabantur. Hæc expeditio admodum infaustis auspiciis fuit inchoata, nam antequam ab ora Hispaniæ digrederentur, quinque naves cum octingentis hominibus, qua nautis, qua colonis, à fluctibus absorptæ fuerunt & reliqua classis ad Sinum Gaditanum repulsa est. Nihilo tamen fecius, classe resecta, cum sedecim navibus denuo solverunt, ut *Petrum Sarmientum* cum suis colonis ad Fretum Magallanicum deducerent.

Quia autem paulo serius ex Hispania solverant, ad oram Brasiliæ in portu *Rio de Tenero* hybernarunt. Hinc profectos, duobus & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Austrum, tam sæva tempesta excepit, ut viginti duorum dierum spacio ultro citroque jactati & unam è melioribus navibus, cum trecentis viris & viginti sceminis ad colonias Magallanicas destinatis, amitterent & ad insulam *S. Catharine* reverti cogerentur.

Hic cum haud vanus rumor ad aures *Valdesii* pervenisset, binas Anglorum naves, quibus *Fentonus* vehebatur, adventare aut jam præcessisse, quæ Fretum Magallanicum, uti res erat, peterent; decem ex instructissimis navibus sibi sumsit, quibus Anglos persequeretur aut anteverteret, tres cum inutili turba & sceminis ad portum *Rio de Tenero* remisit, & duas penitus conquassatas hic destituit. Tres porro hæ naves cum Anglos hosce obvios habuissent, una quidem illarum cum hominibus depressa est, cæteræ potius ab ipsis omisæ sunt, quam evaserunt.

Valdesius interim medio jam Februario Fretum Magallanicum petens, primum in transcurso, Fluminis *de la Plata* æstuarium salutavit & ibidem præfectum Chilensem à se dimisit cum tribus navibus versus *Buenos Ayres*, ut inde terrestri itinere ad præfecturam suam contenderet; ex hisce tribus, duæ in hoc flumine fractæ, hominibus & impedimentis ægre servatis, tertia in Hispaniam remeavit.

Valdesius autem cum medio Martio ad Fretum Magallanicum pervenisset, quo tempore jam æstas desinit in hisce partibus, & crebræ tempestates, frigora & nives

nives valide ingruunt, *Sarmientum* cum colonis suis in terram exponere nequiens, jam secundo in Brasiliam & portum *Rio de Ienero* redire coactus fuit & de conatibus Anglorum à suis qui evaserant certior est factus. Itaque cum quatuor navibus è suis & totidem aliis quæ nuper ex Hispania ipsi submissæ fuerant, ex *Rio de Ienero* solvit ut Anglos investigaret & persequeretur, in quo cum aliquandiu frustra operam sumfisset, versus *Paraibam* cursum flexit, quumque ibi quinque Gallorum naves offendisset, qui hic castellum quoddam communiverant, tres quidem illarum depressit & duas cepit, & vallum castelli disjecit, atque ita in Hispaniam rediit. *Ribera* autem *Valdesi* Legatus & *Sarmientus* Magallanicæ præfectus, opportuno tempore è *Rio de Ienero* proximo anno profecti, satis prospere Fretum Magallanicum adierunt, ibidemque colonos suos, quadringentos viros & triginta fœminas, cum octo mensium commœtu in terram exposuerunt, unâ hic navi amissâ, alterâ *Sarmiento* relictâ *Ribera* cum cæteris Hispaniam repetiit. Tantæ molis fuit hispanam hanc gentem perdere.

Sarmientus primum haud longe ab aditu Freti oppidum molitus est, quod *Nombre de Iesus* appellavit & centum quinquaginta colonis attribuit. Hinc terrestri itinere profectus, versus angustias hujus Freti, juxta stationem haud intutam, alterum oppidum condere aggressus est, quod *Cuidad del Rey Philippe* nominavit; cui & arcem adjungere in animo habebat & multa tormenta bellica quæ in illum finem adduxerat disponere, ad nationes omnes peregrinas Freti hujus transitu arcendas, sed hyeme ingruente perficere minime potuit: sed viginti quinque navibus sociis in navem quæ ipsi relictâ fuerat assumtis versus primum oppidum navigavit, quumque ibi aliquot dies in anchoris substitisset, anchoralibus funibus aut ruptis, aut (ut magis verisimile sit) ultro dissectis ad portum *Rio de Ienero* rediit; & quum ibidem promissa subsidia non reperisset, *Pernambucum* petiit, atque hic nonnihil subsidii nactus, & ad Fretum redire satagens, inter *Pernambucum* & *Babiam* omnium Sanctorum navem fregit: in *Bahia* denique nova navi & subsidiis comparatis, rursus ad Fretum contendit, & denuo à sæva tempestate quatuor & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Austrum ita jactatus, ut bonam commeatuum partem in altum jacere cogeretur, ad portum *Rio de Ienero* remeavit; è quo iterum solvens in Anglorum manus incidit, qui illum captivum abduxerunt.

Exciderat autem penitus è gratia Regis sui, qui se vanis hujus viri persuasionebus delusum dolebat, præsertim cum è *Ribera* intellexisset, maximas Freti Magallanici angustias, quas *Sarmientus* tantillas esse descriperat, supra leucam in latitudinem patere, adeo ut totius orbis machinæ bellicæ, naves secundo vento & æstu advenientes arcere aut sistere nequaquam possent. Coloni denique omnes qui in hisce duobus oppidis à *Sarmiento* relictâ fuerant paucissimis exceptis variis morbis & fame imprimis interierunt; non pauci quoque dum in vicinas provincias contenderent, à ferocibus barbaris mactati, & haud dubio devorati fuerunt, uti supra obiter explicavi. Hæc annis clo lo LXXXIV LXXXV & LXXXVI gesta fuerunt.

NOVUM FRETUM LEMARIUM.

C A P. XI.

Novi Freti Lemarii *prima inventio.*

HACTENUS diversas variarum nationum per Fretum Magallanicum navigationes compendio edisseruimus, nunc antequam *Magallanica* continenter ad Oceanum Atlanticum prosequamur, de altero & novo Freto, quod in Oceanum Australem desinit, nobis dicendum erit: Cujus primum inventi gloria Belgis nostris debetur. Jam supra tam ex Anglorum, nostrorumque, quam Hispanorum relationibus accepimus, communem fere omnium qui Fretum Magallanicum tentarunt aut enavigarunt opinionem fuisse, quicquid terrarum Fretum hoc è mari Atlantico ingredientibus ad sinistram jacet, non nisi Insulas esse, & pone illas vastum & apertum mare superesse, quod cum Oceano Australi sese conjungat, nec levia

ejusce opinionis argumenta jam ante explicavimus. Id demum à nostris non modo clarum & manifestum est factum, sed & novum Fretum inventum, per quod minori cum difficultate & discrimine in Oceanum Pacificum potest penetrari, id quo pacto à Belgis nostris inventum sit, jam edisseram.

Isaacus Lemairius Antwerpianus, mercator imprimis industrius, & *Wilhelmus Cornelii Schoutenius* Hornanus, quum novas terras versus Polum antarcticum indagare & lustrare in animum induxissent, onerariam unam cum celoce pararunt, & rebus omnibus ad diuturnam navigationem necessariis probe instruxerunt, quibus ipse *Schoutenus* Navarchus, *Iacobus* autem *Lemairius* *Isaaci* filius mercator impositus. Solverunt hi è *Texelia* notissimo Hollandiæ portu, medio Junio Anni cLo Io cxv: 10 Quæ ipsis primis aliquot mensibus acciderint, hic non attingam, quia ad hoc nostrum institutum non faciunt & ex diario hujus expeditionis, quod jam dudum juris publici factum fuit, à curiosis peti possunt: Ordinar ab eorum discessu è Portu *Desire* (quem septimo Decembris ingressi, ibidem celocem suam inopinato incendio, magno suo detrimento amiserant) qui incidit in decimum tertium Januarii diem anni cLo Io cxvi.

Ex hoc ergo provecti, primum decimo octavo ejusdem mensis Insulas quas vocant *Sebaldianas* (ob causas jam ante à me explicatas) conspexerunt, uno & quinquaginta gradibus ab Æquatore versus Austrum; quas prætervecti & recta versus Austrum tendentes, vigesimo ejusdem mensis, latitudine dimensa, se jam tribus & 20 quinquaginta gradibus ab Æquatore versus Austrum declinasse deprehenderunt, & circiter viginti milliaria jam præter Fretum Magallanicum se emensos conjectabant: hinc cursum prosequentibus vigesimo tertio ejusdem mensis undarum color mutari cæpit & è viridi suppalidior factus, haud dubio terram non ita longe abesse, prædicere: quæ sub horam tertiam à Meridie demum illis inspecta versus Occidentem & Africum, & paulo post versus Austrum: aura tum à septentrione flante, cursum secundum oram versus Eurum instituerunt; vigesimo quarto mane rursus terram ad dextram conspexere, à qua vix milliare aberant: mare hic altum erat orgyas quadraginta, & aura flabat ab Occidente: ora autem omnis versus Euronotum se subducebat, vastis & altissimis montibus qui multa nive videbantur tecti undequaue obsita. 30

Hanc oram porro versus Eurum legentes, tandem ad finem illius pervenerunt circa Meridiem, & è longinquo alias terras versus ortum conspicati sunt, non minus altis & asperis montibus conspicuas: inter utramque autem terram Fretum permeabat, octo circiter milliaria, quantum conjectura consequi poterant, latum; per hoc aditum ad Oceanum Australem pandi haud frustra judicarunt, nam & æstus persuadebat, qui valide tum fluctus versus Austrum agebat: jam quatuor & quinquaginta gradibus & quadraginta sex scrupulis ab Æquatore discesserant versus Austrum, & vento ab Arcto secundante, bonis auspiciis Fretum sunt ingressi, sed vento sub vesperam remittente, tota illa nocte magis ab æstu quam aura impellebantur. Hic innumeræ Penguinæ ad oram ab ipsis visæ, in alto autem tanta grandium cetorum 40 multitudo, ut vix declinarent.

Vigesimo quinto ejusdem mensis terræ Orientali appropinquarunt, quæ edita & præruptis atque divisis montibus aspera erat, & qua septentriones aspiciet recta ad Eurum tendere visa, quantum eminus discernere dabatur; nec tamen continens credita, itaque illi nomen Insulæ *Ordinum* imposuerunt; terram autem ex adverso illi oppositam Principis *Mauritii* nomini consecrarunt. Ora utriusque, arenoso littore & fundo leniter declivi, tutam navibus stationem promittere videbatur; avium & piscium copia obvia erat, nec aquandi opportunitas deesse poterat, sed arbores nullæ ipsis visæ. Porro aura ab Arcto flante, recta versus Africum pertendere, & meridie latitudinem dimensi, jam quinque & quinquaginta gradibus & triginta sex scrupulis 50 ab Æquatore versus Austrum se provectos animadverterunt. Terra autem omnis quæ illis dextra erat, inde ab ipso Promontorio quod Freto imminet, ad Africum ferebatur, vastis & asperis montibus conspicua: sub vesperam aura ab Africo reflante, proram versus Austrum obverterunt, fluctuoso admodum & æstuoso pelago ab Africo illos conquassante, è quo proclive erat judicare, vastum & profundum gurgitem ad hanc plagam pertinere.

Ingentes hic *Lari* (marinarum avium genus) ipsis visi & oloribus nostratibus mole pene pares, qui hominum conspectum minime formidantes, utpote insueti, in naves ultro descendebant, & se à nautis prehendi & mactari patiebantur.

Vigesimo sexto ejusdem mensis septem & quinquaginta gradibus ab Æquatore versus Austrum illos horrida tempestas ab occidente & Africo excepit, ita ut altum petere cogerentur, terra ipsis nihilominus ad dextram in conspectu erat, tendens versus eorum, ad quam noctu proram verterunt: vigesimo septimo, sex & quinquaginta gradibus & quinquaginta scrupul. ab Æquatore summum frigus & grandinem experti, vento primum ipsis adversante, versus Austrum, & mox rursus versus eorum vela verterunt: vigesimo octavo, aura ipsis ab ortu favente, versus occidentem promoverunt & ipso meridie altitudinem sex & quinquaginta graduum & quadraginta octo scrupul. Australium observarunt: vigesimo nono, Euro vela implente versus Africum provecti, sub meridiem duas insulas obvias habuerunt, quarum latus septentrionale dum legunt, potius scopulos quam insulas esse deprehenderunt; his *Barneveldii* nomen ab ipsis inditum; hinc versus eorum provecti sub vesperam rursus terram conspexerunt, quæ Fretum Magallanicum ab Austro claudit & hic oras suas versus meridiem producit, nivosis montibus horridas, usque ad Promontorium *Hornanum* ab ipsis appellatum, septem & quinquaginta gradibus & quadraginta octo scrupulis ab Æquatore versus Austrum.

Hic ventum septentrionalem nacti, versus occidentem navigarunt, æstu maris valide illos ad eandem plagam impellente. Trigésimo, latitudinem septem & quinquaginta graduum & triginta quatuor scrupulorum observarunt; trigésimo primo, octo & quinquaginta graduum: jamque Promontorio *Hornano* post se relicto & nulla amplius terra sese aperiente, ventus reflavit ab occidente, ita ut ultro citroque velificare cogerentur & jam novem & quinquaginta gradus ab Æquatore versus Austrum provecti, duodecimo demum Februarii die se jam in ipsum Oceanum Australem pervasisse haud frustra collegerunt, & recta versus Insulas *Joannis Fernandez* cursum instituerunt. Novum hoc Fretum à se primum tentatum & tam feliciter enavigatum *Lemairium* appellaverunt.

C A P. XII.

Hispanorum navigatio per Novum hoc Fretum.

Imanavit statim fama novi hujus Freti à Nostris inventi, & ad aures Regis Hispaniarum pervenit, qui ann. cIo Io cxviii. Duas celoces è Portugallia dimisit sub Præfecto *Bartholomæo Garza de Nodal*, ut idem penitus lustrarent: qui vigesimo septimo Sept. Olisipone solventes, recta ad Fretum Magallanicum contenderunt, atque eo usq; provecti ab Arctoo ejusdem Freti Promontorio proras versus Euum flexere & tribus & quinquaginta gradibus & viginti scrupulis ab Æquatore versus Austrum æstuarium offenderunt, quod in ipso ore circiter tria milliaria latum erat, & in ipsum Fretum Magallanicum desinere existimatur. Australe Freti Magallanici Promontorium *Cabo del Espiritu Sancto* dixerunt: hoc autem æstuarium *Entrada de S. Sebastian*, & Promontorium quod illi imminet *Punta de Arenas*: hinc porro versus Euum secundum orarum ductum navigantes, primo sinum obvium habuerunt, multis scopulis & vadorum brevibus inquinatū, cujus cornu *Cabo de Pennas* appellarunt.

Ora hæc omnis edita est & nivosis montibus obsita, quatuor & quinquaginta gradibus & quatuor scrupul. ab Æquatore versus Austrum: sed paulo ultra eadem multis arboribus vestita est; & quatuor & quinquaginta gradibus & quindecim scrupul. ab Æquatore, terra multis sinibus & Promontoriis lancinatur: quinq; autem & quinquaginta gradibus ab Æquatore sinum offenderunt in quo duæ parvæ insulæ jacent; ora hæc omnis albicat, ita ut eminus arenosa videatur, quum petræ sint à fluctibus excæ.

Sub vesperam ad os novi Freti pervenerunt, è quo æstus tã valide refluebat, ut aura licet favente & vela valide implente vix ægre illud ingredi possent; superato tandem aditu & circiter milliare invecti anchoras jecerunt in arenoso sinu, & exscensione facta, summam tum aquandi tum lignandi opportunitatem nacti sunt; quippe hic amniculus potari pulcherrimus in sinum descendit, & tellus arboribus opaca tum hic hærent, ab Australi plaga ad ipsos accesserunt quindecim barbari, totumque scopus rubrica

brica quadam tincti facie solum excepta, (nam frontem & genas creta quadam inferant) partim nudi, partim ovillo vellere eadem rubrica tincto præcincti: erant inter illos duo provectiores, qui aliis pellibus amicti erant subfuscis, & villis admodum lenibus, capita tecti Larorum exuviis quibus plumas detraxerant, lanugine tantum relicta: arma ipsis erant arcus & sagittæ, lapillis quibusdam asperatæ, è quibus & cutillos gestabant: collo circumdederant redimicula elegantibus conchulis, albis & splendentibus variegata, cingulo coriaco supra lumbos cincti: Idioma ipsorum nullatenus intelligere poterant Hispani, siquid dicerent aut peterent, *Hoo Hoo Hoo* ingeminabant: à cibo & potu Hispanorum prorsus abhorrentes, tantum luteis quibusdam floribus (qui *Calthæ* nostrati non absimiles videbantur) & herba illorum subamara, ¹⁰ quæ ibi passim magna copia crescit, vescerantur: à consortio advenarum non tantum non abstinebant, sed & ipsis in aquando & lignando ultro subsidio erant, arma sua antequam propius accederent humi projicientes: in adverso sinus latere supra quinquaginta ejuscemodi barbaros videre erat, qui humiles casas è stipitibus coagmentatas & arundinibus tectas habitabant, in quibus nulla supellex, tantum vacuæ musculorum conchæ deprehensæ: barbari denique hi non indociles visi, nam nullo pene negotio orationem Dominicam recitare didicerant, antequam Hispani discederent.

E sinu hoc provectos æstus refluens rursus extra Fretum abripuit & ad terram versus orientem vexit, ubi mare ita altum erat, ut prope terram bolide frustra fundum tentarent: Hinc denuo à fluctibus & vento intra Fretum acti, cursum versus Africum instituerunt: & aliquot diebus ab aura & æstu hac illac jactati, tandem promontorium *Hornanum* superarunt, & pone illud sinum ingressi, aliquot insulas offenderunt, meras petras & nihil herbidi sortitas, ora autem in ipso sinu nivosis montibus vaste attollitur, sex & quinquaginta grad. & viginti duobus scrupul. ab Æquatore (ut ipsi observant:) haud longe hinc portus jacet qui non incommodus visus; Hic acre frigus & sævam grandinem atque nivem perpeffi rursus à vento & fluctibus versus Promontorium sunt retro acti: sed tandem decimo nono Februar. ad altitudinem sex & quinquaginta graduum & triginta scrupulorum pervenerunt; atque sensim declinando vigesimo tertio ejusdem mensis ad altitud. trium & quinquaginta gra- ³⁰ duum & quatuor scrupulorum, semper versus Corum profecti; atque hic prora versus Ortum versa ad Australe Freti Magallanici ostium appulerunt, quod vigesimo quinto ejusdem mensis ingressi, feliciter enavigarunt, & Mare Atlanticum ingressi, *Pernambuco* in itinere salutato, incolumes Hispalim redierunt, nono mensis Julii anno c1o 1o cxxix. Novem mensibus & aliquot diebus memorabili hac expeditione absoluta.

C A P. XIII.

Expeditio Classis Nassavicæ per Fretum Lemarium in Oceanum Meridionalem.

40

PORRO vigesimo tertio die Aprilis anno c1o 1o cxxiii solvit è *Goerea* notissimo Hollandiæ portu, undecim magnarum & instructissimarum navium Classis, quam *Nassavicam* nostri vocabant, auspiciis Illustriss. D.D. Ordinum Generalium & invictissimi & æternæ memoriæ Principis Mauritii, Archichalasso *Iacobo Heremita*; eo consilio ut per Fretum hoc *Lemarium* in Oceanum Australem penetrarent; omnia quæ illis primis navigationis mensibus acciderunt, hic non dicam, quippe alieniora ab hoc loco, sufficet intelligere, illos cum paulo maturius quam opus erat, ab ora Africa solvissent, ab æstu & malacia versus *Guineam* & vicinas insulas abductos, multum miseriarum & morborum ibidem fuisse perpeffos & alio longe cursu, ⁵⁰ quam præcedentes ad Fretum *Lemarium* pervenisse.

Nam America meridionali nequidem visa, quum xxx Ian. anno c1o 1o cxxiv ad altitudinem duorum & quinquaginta grad. & triginta scrupul. ab Æquatore versus Austrum essent provecti; primo Februarii *Terram Australem* eminens conspicerunt & secundo ejusdem mensis, ipsum Fretum haud dubiis signis cognitum sunt ingressi; & meridie quum jam terræ quæ ingredientibus sinistra est & à nostris

nostris *D. D. Ordinum* terra vel Insula appellatur, promontorium Australe pene superassent, altitudinem demensi, quinque & quinquaginta gradus & viginti scrupula ab Æquatore versus Austrum deprehenderunt; postero autem die sex & quinquaginta: demum sexto ejusdem mensis die Promontorium *Hornanum* eminus viderunt, sed vento adversante illud superare non poterant, itaque velis versus Austrum versis aliquot diebus ultro citroque commearunt; tandem vento remittente decimo quinto ejusdem Promontorium *Hornanum* superarunt, verum ab hoc ultra tendentes, vento à Coro vehementius incumbente reverti coacti fuerunt, & ne rursus præter Promontorium ab æstu traherentur, decimo septimo ejusdem mensis canalem qui huic promontorio ad occidentem proximus est & valide in terras illas irrumpit, ingredi visum fuit, quem *Nassavicum* dixerunt.

Dum autem cum adverso vento luctarentur, duas insulas offenderant hactenus incognitas, quæ circiter quatuordecim aut quindecim milliaribus à dicto promontorio absunt versus occidentem. Hic cum aquandi gratia in terram exscendissent, barbari aliquot ad nostros venerunt, nihil hostile comminantes, verum cum novemdecim nostrorum noctu in terra fuissent relictæ & incautius agerent, omnes, duobus tantum exceptis, à barbaris partim sagittis transfixi, partim clavis ligneis fuerunt mactati, nec ulli barbari hic postea visi: dum hic hærent celocem suam dimiserunt, ut locorum situm penitus inspicerent; ea primum ad Arctum recta profecta, sinum quendam invenit, ad quem varii barbari incolebant, à quibus nihil hostile sunt passi: Dein versus Ortum flectentes, pone insulam quandam ab æstu maris ducti fuerunt, quam *Terhalthenam* dixerunt; & vento ab ortu reflante ad classem redierunt.

Hoc loco sævas tempestates & ventorum turbines ab Occidentali plaga venientes perpeffi sunt & ad vigesimum septimum hujus mensis substiterunt: tum rursus velis explicatis progressi sunt, sed vento vehementius ab occasu impellente, majoribus tantum velis uti dabatur; donec primo Martii vento à Septentrione flante cursum versus Corum instituerunt; & secundo quidem ejusdem mensis latitudinem novem & quinquaginta graduum; tertio novem & quinquaginta graduum & quadraginta quinque scrupul. quinto rursus octo & quinquaginta graduum & quadraginta scrupulorum; septimo sexaginta gradibus & quindecim scrupulis: octavo denique unius & sexaginta gradibus altitudinem dimensi; deinceps ab ea altitudine sensim declinarunt & decimo quarto rursus octo & quinquaginta graduum altitudine deprehensa; & vigesimo quarto ejusdem septem & quinquaginta graduum; & denique vigesimo quinto, quinque & quadraginta graduum & triginta scrupulorum: Hic constantem auram ab Austro nacti Insulas *Ioannis Fernandez* feliciter adnavigarunt.

C A P. XIV.

40 *Terræ Australis & Barbarorum hanc incolentium descriptio.*

HAUD dubiis nostrorum experimentis demum constitit, terram hanc Australem quam Magallanes *Terram del Fuego* appellaverat, in varias insulas dissectam esse, per quas varii canales partim in Fretum Magallanicum, partim in ipsum Oceanum Australem ducunt. Porro terra hæc Australis maxima sui parte montosa est: inter montes autem subsident valles pulcherrimæ, & vernantes campi, qui à pluribus torrentibus & rivulis, qui ab altissimis montibus descendunt, irrigantur, solo variis locis egregie herbido: inter insulas autem per plures sunt sinus, & stationes navibus haud infidæ, ubi & aquandi & lignandi opportunitas est & faxorum copia ad saburram onerandam. Montes qui ex alto prospicientibus asperi & infœcundi apparent, variis arboribus amœne vestiti sunt, quæ omnes versus Ortum sese inclinant, à vehementibus ventis qui hic pene continuo ab Occidente aut Africo perflant, impulsæ. Solum horum montium quibus hæ arbores innascuntur, leve est & solutum, & haud supra binos aut ternos pedes altum, sub quo petrae & saxa latent.

Temperies aëris hic supra modum ventosa est, nã copiosæ exhalationes è vicino oceano qui

qui vaste patet, & plurimis fretis, quæ insulas interfecant, creberrimas procellas & tempestates generant, dū fere continuo ab occidente versus orientem propelluntur.

Indigenæ harum insularum naturâ candidi sunt coloris, quemadmodum Europæi, uti in infantibus recens natis videre est, sed cutem rubrica quadam inficiunt, & corpora sua variis modis pingunt; nam quidam illorum faciem, brachia, crura & alia membra rubrica illa tingunt, cætera candidi aut variegati: alii mediam tantum partem corporis eundem in modum pingunt, alii denique alio modo. Corpore sunt agili & membris bene compositis, statura nostratibus æquali, aut quæ non multum excedit: capillis sunt nigris, quos ad terrorem promittunt; acutis dentibus: mares fere nudi agunt nec pudenda sua ullatenus tegunt: fœminæ vero eadem exiguo corio 10 obvelant, haud secus quam mares variis modis pictæ & circa collum conchis quibusdam ornata: Pauci illorum humeros & tergum phocarum exuviis tegunt, exiguo adversus frigus munimento, ut mirum videri debeat, quo pacto hyeme intensius frigus perpeti possint.

Tuguriola illorum ex arbutis in orbem dispositis compacta sunt & circa tectum tenteriorum in modum fastigiata & aperta ad fumum emittendum humo interius ad pedes binos egesta & exterius aggesta: in his nullam suppellectilem invenias, præter corbes è juncis quibusdam contextos, quibus retia sua condunt; nam funes aptare norunt, quibus hamos è lapillis affabre factos appendunt & musculos escæ loco affigunt, iisque abunde pisces in usum suum capiunt. 20

Arma illorum sunt arcus & sagittæ acutis lapillis industriè asperatæ; oblonga jacula officulis acutis & recurvis ut carni infixæ tenacius hæreant, circa cuspidem armata; præterea lignæ clavæ & fundæ quas valide contorquent, denique cultelli lapidei admodum acuti: hæc arma perpetuè circumgestant, ob bella internecina quæ perpetim gerunt cum aliis barbaris, qui magis versus ortum incolunt, & corpus nigro colore tingunt, quemadmodum hi rubro.

Cymbæ illorum affabre factæ sunt, quas è corticibus vastæ cujusdam arboris ita cogunt & consuunt, ut cymbulæ Venetæ pene formam adipiscantur, dein carinam interius transversis stiptibus firmant & rursus corticibus desuper tegunt & firmiter devinciunt: sunt eæ ut plurimum decem aut duodecim, vel etiam sedecim pedes 30 longæ & binos latæ, & septem aut octo hominum capaces, has remigio velocissime impellunt.

Gens hæc admodum barbara est, nam præterquam quod crudis, etiam humanis carnibus, vescantur, ne scintillam quidem religionis aut politici regiminis obtineant, ita penitus omni pudore vacui sunt, ut astantibus, nisi caveant, immingant; ingenio sunt versipelli, pravoque, nam licet advenis prima facie adblandiri videantur, omnes industriæ nervos intendunt, ut incautos obruant & trucident.

In hisce insulis & animalia quædam degere, non levibus indiciis constitit; nam illi quos pone Insulam *Terhaltenam* in anchoris sterisse supra retulimus, testantur se animalium gregem in viridiv alle pascentem eminus conspexisse. 40

C A P. XV.

Magallanicæ ora quæ ad Mare Atlanticum jacet, descripta secundum Hispanos.

PARS illa Magallanicæ quæ ad mare Atlanticum jacet, & ab ostio Freti sive quinquagesimo secundo gradu & triginta scrupulis ab Æquatore versus Austrum, ad trigésimum sextum aut circiter ejusdem latitudinis gradum & æstuarium magni fluminis *de la Plata* pertinet, vastas provincias complexa, tantum obiter nota est, & sicuti à variis nationibus lustrata fuit, ita & varia nomina diversis locis 50 sortitur: Nos hic primum de Hispanorum observationibus agemus. E quibus *Herrera* in discriptione sua Indiarum ista prodidit.

In intervallo (inquit) circiter quadringentarum leucarum, secundum orarum ductum, à Freto Magallanico ad æstuarium fluminis *de la Plata*, qua fere inter Aquilonem & Africum jacent, primum sese offert fluvius vulgo *Río de S. Ilesonso* duodecim leuc. à Promontorio *Virginum*, dein *Río Gallego* & sinus *S. Iacobi*, & quatuordecim ab hoc 40

hoc leuc. Flumen *S. Crucis*, quinquaginta gradibus ab Æquatore, cujus ostio insula exigua objacet quam vulgo vocant *de Los Leones*; deinceps portus *S. Iuliani* novem & quadraginta gradibus ab Æquatore; & fluvius *Ioannis Serrani*, atque insulæ quas vocant *de los Patos* septem & quadraginta gradibus ab Æquatore, & flumen *de Cananor* quinque & quadraginta gradibus ab Æquatore. Promontorium *S. Dominici* & *de tres Puntas*, & terra *de los Humos* octo & triginta gradibus ab Æquatore; cornu *S. Helenæ* & *S. Apolloniæ* septem & triginta gradibus ab Æquatore. Denique Promontorium *Blancum*; quod australe fluminis *de la Plata* latus claudit.

10 Alii paulo accuratius eandem oram describunt; & à Promontorio australi fluminis *de la Plata* (quod vocant *S. Antonii*) ad promontorium *de Arenas Gordas* numerant leucas octo & quadraginta; intermedio autem spatio designant fluvium *S. Annæ*, cujus ori vadorum brevia adjacent.

Porro à Promontorio *de Arenas Gordas* ad Promontorium *S. Andreae* leuc. triginta & unam; intermedio spatio multi sunt sinus & varii amnes, sed omnes importuosi & arenarum pulvillis atque vadis obstipati.

A Promontorio *S. Andreae* ad sinum *Anegadum* triginta leucæ, quadraginta gradibus ab Æquatore.

20 A sinu hoc ad cornu terræ quod vocatur *Punta de Terra Llana* viginti quinque leuc. uno & quadraginta grad. & triginta scrup. ab Æquatore; ab hoc ad sinum *Sine Fundo* quinque & triginta leuc. duobus & quadraginta grad. & triginta scrup. ab Æquatore.

Ab isto ad Promontorium *Rotundum* & portum *Leonum* septem & triginta leucæ. Toto hoc intervallo ora omnis importuosa est, nec ulla statio majoribus navigiis fida occurrit. Portus autem *Leonum* abest ab Æquatore quatuor & quadraginta gradibus.

Ab hoc ad Promontorium *de Matas* triginta leucis inter Arctum & Austrum. Intermedio autem spatio sinus jacet, oblongus & octodecim leucis à Promontorio *Rotundo* exit fluvius in mare qui vulgo dicitur *Rio de Camarones*, ostium illius designant innumeræ cochleæ albæ & exiguæ, quæ fluctibus innatant, unde illi nomen. Promontorium hoc *Rotundum* abest ab Æquatore quinque & quadraginta gradibus & triginta scrupulis.

30 Ab hoc ad Promontorium *Blancum* sunt leucæ duæ & triginta; ab Æquatore versus Austrum gradus septem & quadraginta. Promontorium hoc sex albicantibus tumulis conspicuum est, supra quos planicies eminent, arborum luco opaca: ad hanc oram plurimi barbari degunt, qui à navigantibus caute vitandi sunt.

Ab hoc promontorio ad portum *S. Iuliani* sunt leucæ septem & triginta, novem ^{S. Julian.} & quadraginta gradus ab Æquatore versus Austrum: hunc ex alto venientibus indicant præalti montes, qui ostio imminent & è longinquo turres videntur: ingredientibus dextrum latus stringendum potius, quam sinistrum, ibi enim altior & tutior alveus jacet: interius duæ insulæ sunt sparsæ, sub quibus anchoræ jaciuntur: Inter Promontorium istud & hunc Portum in alto objacent octo *Ascensionis* insulæ

40 Ab hoc portu ad *Morro de S. Ynes*, quinquaginta gradibus ab Æquatore, leucæ sunt quinque & triginta; tota hæc ora humilis est & tantum unico monte attollitur: à quo ad fluvium *S. Crucis* sunt octo leucæ, novem & quadraginta gradibus ab Æquatore uti à *Magallane* fuit observatum, qui hic duos menses substitit, & testatur indigenas proceritate corporum Europæos multum superare. ^{S. Cruz.}

Ab hoc ad fluvium *Gallecorum* sunt leucæ viginti quinque, duobus & quinquaginta gradibus & decem scrupulis ab Æquatore: & denique ab hoc ad Promontorium *Virginum* octo leucæ.

C A P. XVI.

50 *Ejusdem oræ descriptio secundum Anglos & Belgas.*

Franciscus *Dracus* qui primus post Hispanos hanc oram attigit, ab æstuario fluminis *de la Plata* sex septemve leuc. provectus, sinum est ingressus pone Promontorium quod *Cape Joye* appellavit; & hinc digressus alium item sinum sex & triginta grad. & viginti scrup. ab Æquatore, qui peropportunum portum aperit, & fluvium, quem eousque ascenderunt, donec tantum trium orgyarum altitudinem deprehende-

henderent : ab hoc nullum amplius portum aut Stationem navibus fidam potuerunt invenire, sed septem & quadraginta gradibus ab Æquatore ob ingruentem tempestatem anchoras jacere coacti fuerunt, pone Promontorium, quod *Cape Hope* dixerunt, quasi dicas Promontorium boni ominis, & mox sinum sunt ingressi haud importuosum, ubi & barbaros aliquot viderunt & cum iisdem perfamiliariter egerunt; erant autem agiles corpore & membris bene compositis, pernices & fatis, ut videbatur, industrii. Hinc ad alium portum promoverunt septem & quadraginta gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore; ubi similes barbaros offenderunt, faciem diversis coloribus pictos, & solummodo villosa feræ alicujus tergore præcinctos; qui cum ipsis quidem perfamiliariter commercium exercebant, sed nihil ab ipsis sumere sustinebant, nisi ante in solum projectum, id *Toyte* appellabant, uti ipsam permutationem mercium *Zullus*, si vero quid minus ipsis placeret, statim ex intimo gutture *Coroh Coroh* ingeminabant.

Ad Australem hujus sinus plagam fluvius egreditur, plurimis insulis divisus, quarum quædam incredibili phocarum copia abundabant, aliæ omnis generis volucris: Huic nomen *Seale Baye*, id est, phocarum sinus, nomen indiderunt.

Hinc porro ad sinum *S. Iuliani* pervenerunt novem & quadraginta gradibus & triginta scrupulis ab Æquatore versus Austrum. Hic quoque varii barbari ab ipsis visi; restantur autem Angli *Magallanum* haud penitus falsum, cum hos gigantes appellaret, quippe, ut plurimum & proceritate corporis & membrorum mole atque robore communem Europæorum sortem superare, licet non pauci in Anglia reperiri possint, qui nihil hisce concedant. Atque ita denique Fretum attigit.

Thomas Candiskius qui illum secutus est, primum hanc terram attigit septem & quadraginta gradibus & viginti scrupulis ab Æquatore, & inde secus oram proventus, sinum ingressus est quem *Port Desire* appellavit septem & quadraginta gradibus & quinquaginta scrupulis ab Æquatore, uti ab ipsis observatum: hic sinus per commodum & tutum portum præbet, navibusque reficiendis perquam idoneum, ob insignem æstuum reciprocationem: in ipso aliquot jacent insulæ, quæ multitudinem phocarum abministrant, sunt autem hæ formæ admodum monstrosæ, quippe superiori corporis parte Leonibus non absimiles & longis villis jubaræ: fætus suos uberrime lactant, & in terra educant, licet alimenta ex alto petant: juniorum caro admodum tenella & grati saporis, ita ut assa, coctave à vitulina non multum differre videatur. Hic & Penguinum copiam reperire est. Barbari majoris staturæ hic ipsis visi, sed qui ipsorum occursum penitus devitarent.

Adiit eundem portum postea *Oliverius à Noords*; qui nullos quidem barbaros primum ibidem vidit, sed tantum sepulchra aliquot eorumdem offendit, grandibus saxis atque rubrica desuper tinctis, accumulata; & sagittis plumisque avium in circuitu ornata. Intra continentem cervi ab ipsis conspecti, & bubali & struthionum greges, & in uno nido supra novemdecim ova inventa. Dehinc paulum interius proventus, pone insulam exiguam naves stitit & refecit; ipse cymba subvectus donec vado hærerent, sepulchra ad eundem modum repperit, quibus præter cætera aliquot ferri scissuræ impositæ erant, haud dubio ab Hispanis acceptæ. Reversi ad naves & ad arctoam plagam barbaros conspicati, in illam partem exscenderunt, & cum barbaros non viderent, ad interiora progressi sunt; interim barbari eos qui ad cymbam servandam relictæ erant inopinantes aggrediuntur, & tres eorum occidunt: Nostris postea incassum illos indagantibus.

Post hunc *Scoutenus* hunc quoque portum adiit & eundem accurate delineavit, uti in editis illius commentariis videre est.

In latitudine hujus portus tradenda multum inter se variant nostri, *Oliverius* enim sex & quadraginta gradibus & quinquaginta quinque scrupulis ab Æquatore abesse scribit: *Scoutenus* vero quadraginta scrupulis supra septem & quadraginta gradus; ita ut dubitem an uterque de eodem sinu loquatur, quanquam non est novum apud nauticos homines interdum in ejusmodi observationibus aliquantum differre, pro instrumentorum bonitate aut dimetientium attentione; vel etiam industria.

